

Irma Darné

Ripoll, a partir del *segle XIII*, amb el seu majestuós Monestir de Santa Maria i les seves grans muralles que protegien la vila comtal, vivia una època marcada pel **treball fet a mà**, on els petits **obradors** prenen un gran protagonisme.

Eren uns obradors tan petits que els carrers s'emplenaven d'hàbils i experimentats **artesans** que, generació rere generació, deixaven com a herència les seves grans destreses i coneixements, formant unes grans famílies d'experts en el seu **gremi**.

Eren tants els artesans, mestres i aprenents, que tota la vila s'organitzava en determinats sectors d'oficis, els barris de Ripoll. Tot i això, la necessitat d'augmentar la producció cada cop era més gran i les petites màquines començaven a eclipsar els experimentats artesans. Fins que a finals del *segle XVIII*, principis del *XIX*, la comtal vila de Ripoll es va veure involucrada en la gran onada de la **industrialització**, la qual cosa va provocar la formació de grans fàbriques i indústries, com per exemple, la **Farga**, que encara es pot veure en funcionament avui en dia i que dona renom a Ripoll per la seva importància en la **metal·lúrgia mundial**.

**TRAGINA, UN JOC DOCUMENTAT QUE T'ENDINSARÀ EN EL MÓN DELS
GREMIS, OBRADORS I INDÚSTRIES DE RIPOLL, ON BEN SEGUR EL TRAGINER
I ELS MONJOS ET FARAN RECORDAR AQUESTA GRAN EXPERIÈNCIA.**

PREPARA ELS RALS, QUE COMENCEM!

NOTA ANTROPOLÒGICA

Tragina, ens ofereix de manera clara i didàctica un recorregut per la història **econòmica** i **social** de la vila de Ripoll. Una manera recomanable de gaudir i d'aprendre quin és el nostre **passat** i d'**on venim**. Ens remet anys enrere, abans que es donés la **globalització** i l'externalització industrial, és per això que trobem tanta quantitat d'oficis en un sol indret, ja que els recursos que s'utilitzaven provenien de la mateixa comarca fent així oficis i productes de **quilòmetre zero**, per tant, tot esdevenia més **sostenible**. Remarcarem també que la família tenia un pes important i era a través d'aquesta com se sobrevivia, ja que es tenia l'**herència d'un ofici** assegurat.

A la vegada, però, volem assenyalar d'entrada que som conscients que la gran majoria d'oficis que trobem a Tragina apareixen realitzats per homes. Podríem dir que hi ha una forta divisió sexual del treball segons el **gènere** de la persona. Per tant, hi ha certs treballs, oficis, que s'han entès i encara s'entenen, com a corresponents naturalment als 'homes' pel simple fet de ser-ho.

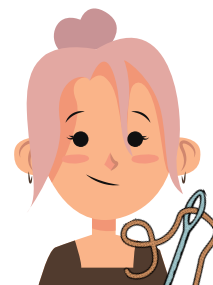
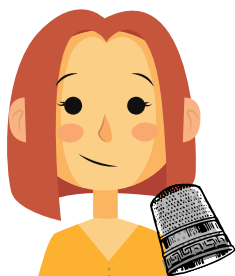

En el cas de les dones, doncs, per la seva 'naturalesa' se'ls encarregarien altres responsabilitats que tenen més a veure amb les cures, com per exemple, les tasques de la llar, la neteja, i tot el que vindria a ser la reproducció social de les persones que les envolten.

Val a dir, que aquesta manera d'ordenar la societat encara roman avui en dia, per molt que ens pugui semblar llunyana. Pel que fa als oficis, feines històricament desenvolupades per homes, potser seria un dels exemples que costa més dissoldre aquesta concepció, i és per això que reivindicuem que no hauria de ser així.

Dediquem aquest joc a totes les que van fer i fan possible, amb les seves feines invisibles o poc reconegudes, la vida dels altres perquè sense elles no hi hauria ofici que hagués estat possible.

Anna Orriols Serras
Antropòloga social i cultural

COMPONENTS

TAULER GENERAL

Inspirat en el mapa actual de Ripoll per poder veure els canvis i continuïtats al llarg dels segles. La localització dels obradors es manté en el lloc originari on les famílies tenien els tallers. El molí, la teixidoria i el mercat estan situats en carrers actuals de Ripoll que, per la seva història, se'ls relaciona estretament amb aquests obradors (carrer dels moliners, carrer dels filadors i carrer de la fruita).

6 TAULERS INDIVIDUALS DE FAMÍLIA

La Farga · Família Palau

Cal Peroler · Família Màlaga

El Mercat · Família Toll

La Serradora · Família Subirana

La Teixidoria · Família Picas

El Molí · Família Moliner

El fons de cada tauler mostra una imatge real de l'època i, en concret, de cadascuna de les famílies que intervenen en el joc.

Obrador al qual pertany la família

Matèries a recopilar

Eines que cal construir

Bonificació per la construcció de l'eina

Cost de la construcció

En el revers del tauler hi ha el **nom** i la **documentació** necessària de la família de cada obrador per a endinsar-vos, encara més, en aquesta experiència.

80 CARTES DE MATÈRIA PRIMERA

18 cartes

8 cartes

10 cartes

8 cartes

14 cartes

7 cartes

9 cartes

6 cartes

30 CARTES D'OFICIS / PERSONATGES

Cada obrador té associats 5 oficis relacionats amb aquell gremi:

CLAVETAIRE
CANONER
PANYETAIRE
ENCEPADOR
FERRER

LLAUTONER
BUIDADOR DE CAMPANES
CALDERER
PEROLER
ARGENTER

FORNER
NEGOCIANT
BLANQUER
BOTIGUER
CORDER

BOSQUEROL
FUSTER CAIXER
RAIER
BOTER
CARBONER

FILADORA
PARAIRE
SASTRE
TEIXIDOR
PUNTAIRE

BUGADERA
BRACER
MOLINER
PALETA
TERRISSER

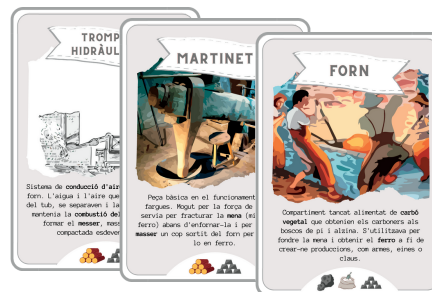

18 CARTES D'EINES

Cada obrador té associades 3 cartes d'eines:

LA FARGA FORN MARTINET TROMPA HIDRÀULICA	CAL PEROLER FORN MARTELL TENALLES	EL MERCAT PUNXÓ PALA DE FORNER BALANÇA
SERRADORA SERRA SERJANT CLAU	TEIXIDORIA FILADORA AGULLA TISORES D'ABAIXAR	EL MOLÍ CANAL RODA HIDRÀULICA MOLA

29 CARTES D'ABADIA

7 de diferents,
3 de cada tipus

4 de diferents,
2 de cada tipus

6 TAULES D'ACLARIMENTS

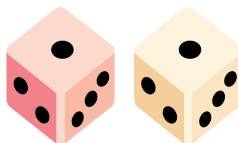
FIGURA DEL JOC

EL TRAGINER

2 DAUS

(1-6, 1-3)

RALS

40 (valor 1) i 20 (valor 3)

PREPARACIÓ

- 1 Agrupa cada tipus de **matèria primera** en 8 pilons, cara amunt, a un costat del tauler general.
- 2 Barreja les **cartes d'abadia** i col·loca-les en un pilot cap per avall.
- 3 Cada jugador/a agafa a l'atzar un **tauler individual de família**.
- 4 També agafa les **5 cartes d'oficis** i les col·loca verticalment, una sota l'altra, per poder veure més fàcilment les habilitats de cada personatge.
- 5 Ubica a prop del seu tauler individual les **3 cartes d'eines** corresponents a l'obrador al qual pertany.
- 6 Col·loca la **figura del traginer** a la casella d'inici i posiciona els **dos daus** del joc a prop del tauler.
- 7 Rep **5 rals** per iniciar la partida i col·loca'ls al teu tauler individual. Deixa la resta de monedes al costat del tauler per formar la **reserva de rals**.

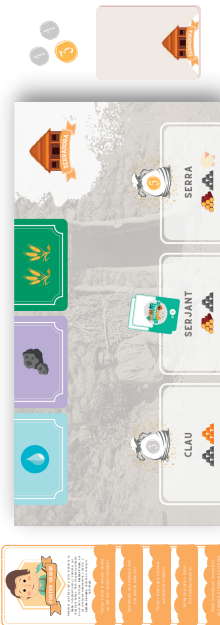
La resta de components no utilitzats es retornen a la capsa, ja que no s'utilitzaran durant aquesta partida.

EXEMPLE DE PREPARACIÓ PER A 5 JUGADORS/ES

1

6

2

7

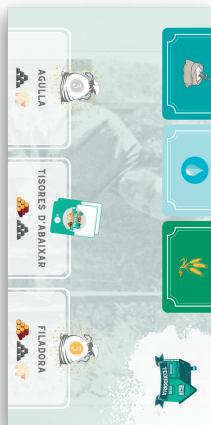
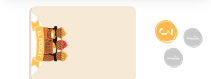
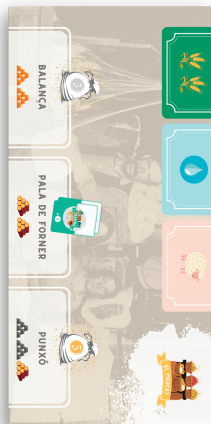
4

3

5

COM JUGAR

OBJECTIU

Construir l'obrador o taller del gremi de la teva família a partir de matèries primeres i amb l'ajuda de les habilitats que proporcionen els oficis associats. Guanya la família que aconsegueix retornar al seu obrador tenint tot el seu tauler individual complet.

DEFINICIONS

Traginer · *Figura del joc que fa referència a un dels oficis antics. Tots els jugadors/es mouen aquesta mateixa figura per desenvolupar el joc. Els traginers es cuidaven de transportar mercaderies mitjançant bèsties de càrrega com el cavall, el ruc, la mula o el bou.*

Rals · *Les monedes del joc. S'utilitzaven a l'època medieval, actualment en desús, i estaven fetes de metalls diversos (or, argent o bilió).*

Obrador · *Al joc hi ha 6 obradors que corresponen als taulers individuals de cada família. Els obradors eren espais de treball, majoritàriament artesanals, on es desenvolupaven les feines específiques de cada gremi.*

Canal de l'Almoina · *Un dels canals històrics de Ripoll que, al segle XVI, portava les aigües a martinets d'estirar ferro i tornalls de barrinar canons. També se n'aprofitava la farga d'aram, el molí i la serradora. Era propietat del monestir, administrat pel monjo almoiner.*

INICI DE LA PARTIDA

Comença la família que obtingui el nombre més alt en la tirada del dau dels rals (*el vermell*).

TORN DE JOC

1. Aconseguir rals
2. Escollir una acció
3. Moure el traginer

1 · ACONSEGUIR RALS

Tires el dau vermell (1-6) i guanyes el nombre de rals que indica la cara obtinguda.

Exemple: si has tret un 4, reps 4 monedes.

2 · ESCOLLIR UNA ACCIÓ

A)

**MOURE EL TRAGINER
I COMPRAR MATÈRIES**

B)

**CONSTRUIR
UNA EINA**

C)

**AGAFAR UNA
CARTA D'ABADIA**

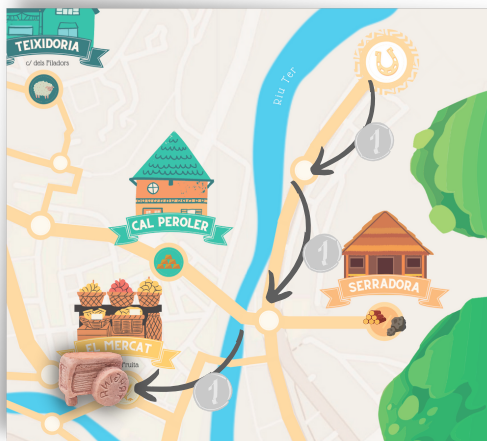

A) MOURE EL TRAGINER I COMPRAR MATÈRIES

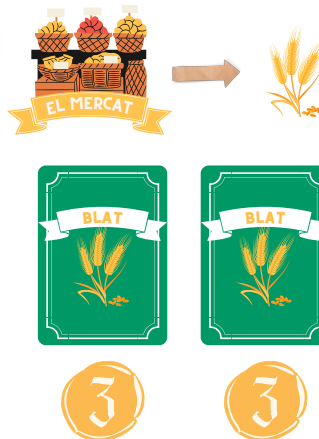
Cada matèria primera costa **3 rals**. Per poder comprar les matèries has d'accedir a l'**obrador** pertinent pagant **1 ral** als traginers com a aranzel (taxa de moviment) per cada camí transcorregut. *D'aquesta manera, la figura del traginer va canviant d'obrador a mesura que es van obtenint matèries.*

Exemple

Al principi de la partida la figura del traginer està situada a la casella d'inici. El jugador/a inicial ha rebut **5 rals** gràcies a la tirada del dau i vol comprar 2 blats. Té **10 rals** en total, comptant les monedes inicials, i es mou al mercat, on podrà comprar les cartes de blat, pagant **1 ral** a la reserva de monedes per cada punt de camí que transcorre: en total **3 rals**. Quan arriba al mercat, paga **6 rals** a la reserva per obtenir les dues cartes de blat i guardar-les en secret.

MOURE EL TRAGINER

COMPRAR MATÈRIES

Com a excepció, per aconseguir cartes d'aigua has d'accedir al **canal de l'Almoina** i pagar **1 ral** com a aranzel al monjo almoiner. Després pots jugar amb normalitat i pagar 3 rals per cada carta que vulguis obtenir.

IMPORTANT

Si esculls aquesta acció, pots comprar en un mateix obrador tantes cartes de la matèria predominant com desitgis. A més, pots moure el traginer i comprar en diversos obradors tantes vegades com vulguis o puguis.

B) CONSTRUIR UNA EINA

Si esculls aquesta acció, un cop recopilades les matèries primeres d'una eina, les retornes a la reserva i reps la carta d'aquell element. No cal seguir l'ordre d'edificació que mostra el tauler.

Per representar que ja està construït col·loques la carta al lloc corresponent de sota el teu tauler, de manera que només es vegi la meitat d'aquesta.

Col·locar una matèria primera a la part superior del tauler de família és una acció complementària a totes les altres. És a dir, sempre que vulguis completar una de les parts superiors només caldrà posicionar la carta o cartes pertinents i jugar una de les tres accions que et pertocuen.

Cada vegada que construeixis una eina, immediatament, reps una bonificació extra segons l'evolució que hakis fet:

Reps 3 rals

Agafes les dues primeres cartes del piló d'abadia. N'esculls una i l'altra la retornes a sota la pila.

Reps 5 rals

C) AGAFAR UNA CARTA D'ABADIA

De manera gratuïta agafes una carta d'abadia a l'atzar; sense poder moure't, comprar matèries o construir una eina. El color determina si l'efecte recau a tu mateix o al jugador/a que escullis.

CARTES BLAVES

CARTES VERDES

Són **beneficioses** i les podràs utilitzar **en qualsevol moment** de la partida sempre i quan sigui durant un teu torn de joc. No es podran jugar en el moment de l'obtenció, t'hauràs d'esperar mínim que et torni la ronda de joc, ja que amb aquesta acció dones pas al pròxim jugador. *Es guarden cap per avall, al costat del tauler individual, i se'n poden tenir tantes com es desitgin. Quan s'usen es giren i es van recopilant al costat del tauler individual.*

Són **perjudicials** per a l'oponent que escullis. Per fer-ne ús, t'has d'esperar mínim una ronda de joc. L'efecte preval quan entregues la carta a un dels jugadors/es en qualsevol moment del teu torn.

Immediatament, l'afectat o afectada realitza la penalització en aquella mateixa ronda de joc.

Exemple: T'han donat la carta "Antitràgina". Perds el torn d'aquella ronda de joc.

3 · MOURE EL TRAGINER

Quan s'ha realitzat una de les tres accions anteriors, es tira el **dau de fusta** (1-3) per determinar la nova localització del traginer. El valor del dau obtingut indica **quants camins has de moure el traginer** perquè el jugador/a de la dreta pugui iniciar el seu torn de joc. Aquesta fase és determinant per complicar el torn dels teus contrincants.

Atenció: Els moviments han de ser en la mateixa direcció, no es pot passar pel mateix camí dues vegades.

HABILITATS DELS PERSONATGES

En qualsevol moment del torn, es poden utilitzar les habilitats dels personatges que apareixen a les cartes d'oficis. Cada habilitat només es podrà fer servir **una vegada** i, quan es faci, s'haurà de **girar la carta** indicant el seu ús. Es poden usar diverses habilitats durant un mateix torn.

ACLARIMENT

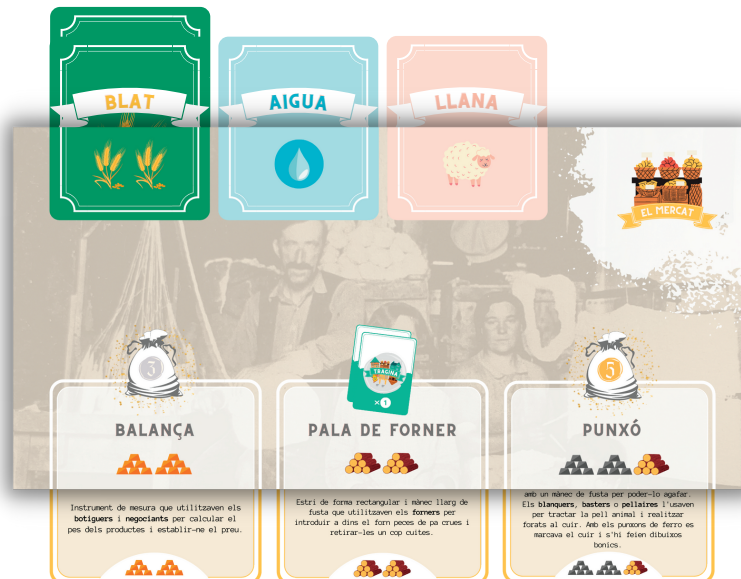
En el moment d'utilitzar aquesta habilitat específica, si el resultat és un nombre decimal, cal **arrodonir a la baixa** per saber el preu final a pagar.

Exemple

Et trobes a la farga i vols comprar 3 cartes de ferro. Cada matèria et val 3 rals i en total has de pagar 9 monedes. Decideixes usar aquesta habilitat i pagar la meitat per les matèries que compres. La meitat de 9 és 4,5. Per tant, pagues 4 rals perquè arrodoneixes el resultat a la baixa.

FINAL DE LA PARTIDA

Per aconseguir la victòria has de **ser el primer/a a completar el tauler individual**, amb totes les eines construïdes i les matèries primeres necessàries. I, a més a més, **retornar al teu propi obrador** pagant els aranzels que calguin. Sense aquest últim pas no accedeixes a la victòria, encara que tinguis el tauler complet.

NOTA DIDÀCTICA

Tot i ser un joc de taula apta per a tots els públics, primerament, va ser creat i provat com a recurs didàctic a una **aula de primària**. A partir d'aquest, l'alumnat va poder posar-se a la pell dels seus avantpassats i conèixer la història del poble relacionada amb els oficis antics, tot descobrint els canvis i continuïtats al llarg del temps a través de la mecànica del joc.

Aquest **projecte interdisciplinari** tenia com a objectiu crear una ruta dels oficis geolocalitzada a partir de fotografies antigues perquè visitants i habitants de Ripoll descobrissin els antics tallers que ara es troben amagats darrere botigues i edificis ben actuals.

Visita la pàgina web www.tragina.cat per descobrir la ruta dels oficis i el projecte originari del joc; entre altres experiències, dinàmiques i estratègies didàctiques per dur a terme abans o després de jugar.

PARTIDA PER EQUIPS

En una partida per equips el límit màxim de jugadors/es és 30. A cada tauler de família hi poden jugar fins a 5 participants. Aquests juguen cooperativament i es reparteixen a l'atzar els 5 oficis, on cadascú es responsabilitza d'un dels personatges. En cas de ser menys de 5 jugadors per família, es reparteixen equitativament els oficis.

Exemple

La família Palau posseeix el tauler que té com a objectiu construir la farga. Hi juguen 5 persones i, per tant, cada jugador/a rep a l'atzar una carta d'ofici que podrà utilitzar al llarg de la partida de manera autònoma acordant amb l'equip les estratègies de joc. En el tauler individual de la família Màlaga només hi juguen 3 persones, 2 jugadors/es reben dues cartes d'oficis i el jugador/a restant en rep només una. En canvi, si es juga individualment, cada jugador/a podrà fer ús de les 5 habilitats quan més ho desitgi.

BIBLIOGRAFIA

- Eudald Graells i Puig, “El arte de la lana en Ripoll: gremi dels paraires”, Inauguración de la sala Luis Salvans Corbera, Ripoll, 1965. [ACRI RCC6I/7]
- David Griño Garriga, “Oficis que es perden”, Biblioteca popular Catalana vell i nou, 24; BCN, Ed. Millà, 1981 [ACRI 394GRI]
- Rosa Ribas i Garriga, “Els oficis dels vilatans de Ripoll al segle XVII”, Programa Festa Major de Ripoll, 1980; Ripoll, Impremta Maideu, 1980 [ACRI efimers/638]
- Florenci Crivillé i Estragués, “Feines per al record”, Les Garrotxes, nº 1, 2008, pàg. 36–37; Cassà de la Selva, Ed. Gavarres S.L., 2008.
- Jordi Mascarella i Rovira, “La Farga”, Quaderns de la Revista de Girona, 43; Girona, Diputació de Girona, 1993 [ACRI CC669MAS]
- Magda Fernández i Cervantes (text) i Jordi Ballonga, “La Farga Palau de Ripoll”, Quaderns de didàctica i difusió, nº 20; Terrassa, Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Terrassa, 2011 [ACRI CC6II/6]

COL·LECCIÓ FOTOGRÀFICA

- *Cartes d'eines*. Museu Etnogràfic de Ripoll.
- *La Farga · Família Palau*. Museu Etnogràfic de Ripoll.
- *Cal Peroler · Família Màlaga*. ACRI. Fons Arxiu Històric Santa Maria de Ripoll. 2135
- *El Mercat · Família Toll*. ACRI. Fons Arxiu Històric Santa Maria de Ripoll. 2170
- *La Serradora · Família Subirana*. ACRI. Fons Arxiu Històric Santa Maria de Ripoll. 2141
- *La Teixidoria · Família Picas*. ACRI. Fons Arxiu Històric Santa Maria de Ripoll. 2236
- *El Molí · Família Moliner*. ACRI. Fons Arxiu Històric Santa Maria de Ripoll. 2325

Només un trosset de la nostra història representada en aquest joc, ja que no ha estat possible incloure totes les famílies de Ripoll que han estimat el seu ofici i format part del desenvolupament de la comarca. L'elecció de les famílies protagonistes ha estat per aconseguir rigorositat històrica i un bon funcionament del joc. Així com també, la tria dels oficis i les eines.

Projecte compromès amb els ODS

CRÈDITS

Idea i disseny: Irma Darné

Disseny de la figura del traginer: Ninot Estudi

Impressió: Maideu S.L.

Amb la col·laboració de:

Vull agrair a tots els meus amics, amigues i familiars el temps que han dedicat a provar el joc; aportant idees, suggeriments i tot el seu suport i entusiasme perquè el joc es fes realitat. Sense ells i elles aquest projecte no hauria estat el mateix.

www.tragina.cat

info@tragina.cat

@_tragina

